

JAKOBSBERGS GÅRD

Jakobsberg är för många idag synonymt med Järfällas centralort och ett modernt centrum. Historien är dock – som alltid – närvarande. Fem minuters promenad söderut från Jakobsbergs station ligger Kvarnbacken, med över hundra gravar från den senare delen av järnåldern (ca 800 – 1050 e Kr). Fem minuters promenad norrut ligger istället Jakobsbergs gård, på vars ägor stora delar av dagens Jakobsberg är byggt. Trots det är gården rätt okänd för många.

Det ursprungliga namnet på Jakobsberg var Vibble. Det omnämns för första gången 1347 och skrivs då ”vibelde”. Men gårdens rötter går ned i förhistorien – gravfältet vid Kvarnbacken är den plats där de första invånarna i Vibble ligger begravda. Då låg gården ungefär där Kvarngymnasiet ligger. Så småningom blev Vibble en by med fyra frälsehemman, det vill säga de ägdes av adliga personer som arrenderade ut gårdarna. De fyra frälsehemmanen ärvs så småningom av friherren och majoren Jakob Lilliehöök.

Jakob Lilliehöök föddes 1633 men avled redan 1657 efter att ha skadats i en träffning mot danskarna. Ett halvår tidigare hade han gift sig med friherrinnan Brita Cruus och vid bröllopet gav han henne Vibble som morgongåva. Brita Cruus uppför efter Jakobs död en ny bebyggelse på gårdens nuvarande plats och ger den namnet Jakobsberg. Att döpa om en egendom efter ett personnamn och en naturföreteelse var inte ovanligt vid den här tiden. Ett annat Järfällaexempel är Säby, som riksrådet Shering Rosenhane på 1640-talet kallade för Scheringsberg - ett namn som till skillnad från Jakobsberg blev kortlivat.

Brita Cruus lät själv bruka Jakobsberg till slutet av 1690-talet. Knappt hundra år senare heter ägaren Otto Reinhold Wrangel och från den tiden har vi den första ögonvittnesskildringen. Författarinnan Malla Montgomery Silfverstolpe skriver vid sitt första besök på gården 1794 i sin dagbok om ”ett stort och rymligt trähus, som ligger på en höjd beväxt med präktiga ekar. Det har en glad utsikt och är så vackert och trefligt som ett ställe kan vara”.

Under 1800-talet ägs Jakobsberg bland annat av Bengt Magnus Björkman på Görväln, familjen von Schwerin och Gustaf Fredrik Berndes, som under 26 år sätter sin prägel på Jakobsberg. Han låter putsa huvudbyggnaden och flyglarna (samt flera torpstugor), bygga nya arbetarbostäder, ett orangeri och ett nytt växthus. Några år efter hans död säljer arvingarna gården till en trävarufirma som avverkar skogen. Därefter säljs ägorna 1919 vidare till Mälareprovinsernas Egnahems AB, som stycker gården i villatomter och ägolotter för trädgårds- och småbruk. Gårdsområdet med flyglar och huvudbyggnad köps av fil dr Karl Petander som startar en folkhögskola. På den del av ägorna som inte säljs bedrivs under några år kooperativt jordbruk.

Idag ägs Jakobsbergs gård fortfarande av Föreningen Jakobsbergs folkhögskola och byggnaderna används för undervisning. Parken är öppen för allmänheten och man kan fortfarande se några av de präktiga ekar som Malla Silfverstolpe skrev om redan 1794.

Ingrid Kennerstedt Bornhall
Järfälla Kultur

